

Het kind centraal

De opbrengsten van video-interactiebegeleiding

Kijken naar videobeelden van spelende kinderen, dat vindt bijna iedereen leuk! In de kinderopvang bekijken medewerkers en hun leidinggevenden of coaches regelmatig beelden van allerlei alledaagse situaties. Dat is niet alleen leuk, dat is vooral erg zinnig. De beelden geven aanknopingspunten om het handelen van de begeleider te bespreken. Wat gaat goed en wat kan er beter? Ook de kinderen zijn een bron van informatie in dergelijke videobeelden. Hoe je die informatie kunt benutten in je werk vertelt Marleen Vromans, die veel ervaring heeft met video-interactiebegeleiding.

VIB wordt al zeker dertig jaar gebruikt om in allerlei opvoedingsituaties – vaak in de zorg of hulpverlening – te onderzoeken wat de hulpvraag van kinderen is. Over de methode zijn verscheidene boeken geschreven, gericht op bijvoorbeeld pleegzorg, gezondheidszorg, onderwijs en kraamzorg. Nu is er ook een boek verschenen over video-interactiebegeleiding in de kinderopvang. Dit boek is geschreven aan de hand van de ervaringen in een aantal kinderopvangorganisaties die al meer dan 10 jaar werken met video-interactiebegeleiding (zie kader voor een korte beschrijving van de inhoud). Kinderopvang Korein neemt hierbij een centrale plaats in. Korein heeft meegewerkt aan het uitwerken van de methodiek voor de kinderopvang en aan onderzoek naar de effectiviteit van de methodiek. Korein verzorgt ook de opleiding voor VIB-begeleiders (VIB'er).

Marleen Vromans werkt op haar locatie De Bennekelstraat (Korein, Eindhoven) al heel lang met VIB. Twee dagen per week staat ze op de groep en twee dagen per week is ze teamcoach. Ze kent het werken met VIB zowel als pedagogisch begeleidster als in haar rol als coach.

Vooroordelen

Marleen werkte eerder bij Peuterplaza, een peuterspeelzaalorganisatie in Eindhoven en omgeving. Peuterplaza gebruikte het VVE-programma Piramide. Ook Marleen – opgeleid op de pabo als

kleuterleerkracht – gebruikte Piramide gemotiveerd en enthousiast in haar werk met de kinderen. Marleen: 'Een aantal jaar geleden nam Korein Peuterplaza over. Dat betekende dat de peuterspeelzaalleidsters en de pedagogisch begeleidsters van de kinderopvang meer zouden gaan samenwerken. We hadden onderling best veel vooroordelen over elkaar. De begeleidsters van de opvang vonden dat wij de hele dag aan het "schooltje spelen" waren en wij keken een beetje neer op de begeleidsters omdat ze in onze ogen "niet serieus" met de kinderen werkten en te weinig aandacht hadden voor kindontwikkeling. Die houding is 180 graden gedraaid sinds we samenwerken met VIB.

Korein werkt al heel lang met video-interactiebegeleiding en vroeg aan hoogleraar kinderopvang Ruben Fukink om onderzoek te doen naar het effect van VIB op het werken met een VVE-methode. Omdat ik thuis was in het werken volgens de VVE-methode, werd ik gevraagd of ik mee wilde helpen bij het invoeren van VIB bij VVE. Zo kwam ik in aanraking met VIB. Voor mij was het echt een eye-opener!

De plank mislaan

Toen ik naar de videobeelden keek – en moest beschrijven wat de kinderen mij vertelden met hun gedrag en hun taal – realiseerde ik me opeens dat ik vooral bezig was met het uitvoeren van mijn eigen VVE-doelen en geen oog had voor wat de kinderen eigenlijk aan mij

‘VIB voelt als een leerzame ontdekking en niet als kritiek op wat je niet goed doet’

vroegen. Ik zag mezelf enorm mijn best doen en toch regelmatig de plank misslaan. Het ging allemaal veel te snel. Ik had het lijstje woorden in mijn hoofd dat bij het lesje hoorde en zag niet dat de woorden die ik introduceerde helemaal niet aansloten bij waar de kinderen mee bezig waren. Samen met mijn VIB'er analyseerde ik de opnames. Ik leerde heel nauwkeurig kijken. Binnen VIB is het contactinitiatief van kinderen een heel belangrijk moment. We kijken naar hoe we als begeleiders reageren op dat contactinitiatief. Zien en horen – in VIB-terminen “ontvangen” – we wat de kinderen willen zeggen? Geven we de kinderen antwoord op hun “vraag”? Voor mij werd duidelijk dat wat de VVE-methode te bieden heeft heel waardevol is, maar dat we pas echt de VVE-doelen kunnen bereiken als we ons pedagogisch aanbod afstemmen op de ontwikkeling van de kinderen. En daarbij hebben we VIB nodig.’

Naar jezelf kijken

Het is behoorlijk spannend en ingrijpend om ineens zo kritisch naar jezelf te kijken. Marleen: ‘De kern van VIB is dat de methode uitgaat van de kracht van mensen. De gedachte is dat mensen van nature weten wat goede en prettige communicatie is tussen volwassenen en kinderen. Door omstandigheden kan die toch minder goed verlopen. Het mooie is dat je – als je naar de beelden kijkt – meteen zelf ziet waarom de communicatie niet verloopt zoals je zou willen. Iemand anders hoeft je niet te vertellen dat je dit of dat “fout” doet.

Veilige relatie door goede basiscommunicatie

AIT (Associatie voor Interactiebegeleiding en Thuisbehandeling) is de ontwikkelaar van video-interactiebegeleiding in hulpverlening, zorg, onderwijs en kinderopvang. VIB komt voort uit video-hometraining, een methodiek om gezinnen te begeleiden bij het opvoeden van kinderen. Video-hometraining en video-interactiebegeleiding zijn allebei gebaseerd op de principes van de ‘basiscommunicatie’. Deze principes zijn vorige eeuw ontdekt door heel nauwkeurig beelden van de interactie tussen ouders en (jonge) kinderen te analyseren. De analyses hebben laten zien dat de communicatie tussen kinderen en ouders/opvoeders volgens min of meer vaste patronen verloopt. In deze patronen nemen kinderen het initiatief en reageren de volwassenen intuïtief ‘goed’ op de kinderen. Deze vaste patronen vormen de basis voor een veilige relatie tussen kinderen en hun ouders/opvoeders en voor een gezonde ontwikkeling. Door video-opnames terug te kijken, leren opvoeders (beter) te zien wat hun kinderen aan hen vragen en vertellen in hun communicatie, zodat het de opvoeders beter lukt om hun reacties af te stemmen op de behoeftes van het kind. Lees verder op www.aitnl.org

De begeleider zal hooguit vragen om beter te kijken en woorden te geven aan wat je ziet. Daardoor blijft alles wat je ziet en leert "van jezelf". Het voelt als een leerzame ontdekking en niet als kritiek op wat je niet goed doet.

Ik ben intussen zelf ook opgeleid als VIB'er. Met behulp van VIB begeleid ik de medewerkers in mijn team. Dan werkt VIB als een matroesjkapoppetje: door VIB leren pedagogisch begeleiders de contactinitiatieven van kinderen te ontvangen. Als VIB'er word ik getraind op het ontvangen van de leervraag van begeleiders en samen te zoeken naar een antwoord. Ik ervaar VIB als een heel respectvolle methode om te leren door zelfreflectie. En dat niet alleen, het is gewoon ook ontzettend boeiend en leuk om samen naar kinderen te kijken, naar hun acties en reacties op wat je samen beleeft in de opvang.'

Inzicht en bewustzijn

Marleen: 'Door te werken met VIB heb ik zoveel meer inzicht gekregen in de ontwikkeling van kinderen. En ook in mijn eigen gedrag en manier van reageren. Ik pas wat ik bij VIB geleerd heb, regelmatig toe in mijn privéleven. Goed kijken, goed luisteren, je bewust zijn van je eigen doelen in de communicatie. Het maakt dat communicatie veel plezieriger en effectiever verloopt. In de communicatie met kinderen maakt VIB dat ik veel beter zie en begrijp wat zij op een bepaald moment nodig hebben van mij om het volgende stapje te kunnen maken in hun ontwikkeling.'

Het onderzoek van Ruben Fukkink en zijn studenten heeft dat ook aangetoond. Voor het onderzoek scoorden zij filmpjes op interactieve vaardigheden. Ze vergeleken de filmpjes uit het begin van een reeks VIB-sessies, met filmpjes uit het eind van de reeks. De pedagogisch begeleiders waren echt vooruitgegaan. Je mag dan ook zeggen dat VIB een hele goede ondersteuning is van het werken met een VVE-methode.

Marleen: 'Wat ik daarop wil aanvullen is dat het werkt als je VVE en VIB niet als doel op zichzelf kunt zien, maar als hulpmiddelen bij het stimuleren van het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen. Kortom, in ons werk met VVE en VIB staat het kind centraal.' ◀

Nieuwe methodiek voor vakmanschap en professioneel handelen

VIB voor de kinderopvang is een nieuwe methodiek waarbij met behulp van videobeelden heel nauwkeurig de interactie geanalyseerd wordt tussen een pedagogisch begeleider en een kind. De pedagogisch begeleider bekijkt samen met de video-interactiebegeleider de beelden. Hierdoor leert de begeleider het gedrag van kinderen beter te lezen (wat wil dit kind mij zeggen, wat vraagt het kind van mij?) en daar vervolgens op zo'n manier op te reageren dat zowel het kind als de begeleider meer plezier heeft in het onderlinge contact. De achterliggende theorie gaat ervan uit dat volwassenen en kinderen van nature positieve interactie zoeken waar zij beiden plezier in hebben en dat deze positieve interactie de motor is voor de ontwikkeling van kinderen.

In het boek vind je:

- uitleg over de kernelementen van VIB: wat houdt het in?
- inzicht in de kenmerkende aanpak van VIB: hoe werkt het?
- informatie over de ontstaansgeschiedenis, bruikbaarheid en effectiviteit van VIB: wat levert het op?

Na deze uitgebreide kennismaking volgt informatie over de stap-voor-stapimplementatie van de methode in de eigen organisatie. Dit alles is onderbouwd met de laatste wetenschappelijke onderzoeken en inzichten.

In het laatste hoofdstuk beschrijven VIB'ers, pedagogisch medewerkers, stafmedewerkers en managers op welke manier zij video-interactiebegeleiding inzetten ten behoeve van de ontwikkeling van kinderen, de persoonlijke ontwikkeling van de medewerkers en het pedagogische klimaat in de organisatie.

Onder redactie van Marij Eliëns (AIT). Auteurs:

Josette Hoex (NJI), Wilma Schepers & Annemiek Galesloot, *Handleiding video-interactiebegeleiding in de kinderopvang*. AIT/ Uitgeverij SWP.

www.swpbook.com/1876

